

Bachelorgradsoppgave

Hva kan lærere gjøre for å forebygge og avdekke jentemobbing?

What can teachers do to prevent and expose bullying among girls?

Camilla Dille Hansen

GLU 360 Bacheloroppgave

Bachelorgradsoppgave i grunnskolelærerutdanningen 5.-10. trinn

Lærerutdanning

Høgskolen i Nord-Trøndelag - 2015

HINT

**SAMTYKKE TIL HØGSKOLENS BRUK AV KANDIDAT-,
BACHELOR- OG MASTEROPPGAVER**

Forfatter(e): Camilla Dille Hansen

Norsk tittel: Hva kan lærere gjøre for å forebygge og avdekke jentemobbing?

Engelsk tittel: What can teachers do to prevent and expose bullying among girls?

Studieprogram: Grunnskolelærerutdanning for 5.-10. trinn

Emnekode og navn: GLU360 Lærerutdanning

Vi/jeg samtykker i at oppgaven kan publiseres på internett i fulltekst i Brage, HiNTs åpne arkiv

Vår/min oppgave inneholder taushetsbelagte opplysninger og må derfor ikke gjøres tilgjengelig for andre

Kan frigis fra: 26/05-15

Dato: 26/5-15

Camilla Dille Hansen

underskrift

underskrift

underskrift

underskrift

Forord

Gjennom arbeidet med denne oppgaven har jeg tilegnet meg kunnskap om temaet jentemobbing, både som fenomen, men også hvordan man kan forebygge og avdekke dette. Jeg valgte dette temaet da dette er noe som interesserer meg, og det igjen har vært en motiverende faktor gjennom skriveprosessen.

Jeg vil rette en stor takk til min veileder Arve Thorshaug, som fra tidlig i prosessen har inspirert og hjulpet meg med oppgavens oppbygging, gitt konstruktive tilbakemeldinger og hjulpet meg til å reflektere rundt problemstillingen. Jeg vil også takke de lærerne som tok seg tid til å bli intervjuet, dere har gjort det mulig for meg å gjennomføre oppgaven.

Tilslutt vil jeg takke min mor og medstudenter for gode konstruktive diskusjoner. Dere har alle vært til stor hjelp under tankeprosessen og skriveprosessen.

Levanger 26. Mai 2015

Camilla Dille Hansen

Sammendrag

Denne oppgaven ser nærmere på jentemobbing som fenomen, hva dette innebærer og hva lærere kan gjøre for å forebygge og avdekke dette. Oppgaven er skrevet på grunnlag av teori og intervju av to kontaktlærere på ungdomsskolen.

Jentemobbing skiller seg fra guttemobbing da jenter i langt større grad bruker indirekte metoder når de mobber. Disse indirekte metodene er mindre synlige da man ikke ser tydelige tegn som istykkerevne klær og blåmerker, noe som i større grad kjenner seg ut som guttemobbing. Jentemobbing dreier seg ofte om utestenging, intriger, ryktespredning og manipulering. Da dagens samfunn stadig er i endring innen teknologi, har mobbingen fått nye arenaer. Mobbing skjer nå også i stor grad over nettet, noe som kan gjøre det enda vanskeligere for lærerne å oppdage.

Mobbing skjer i stor grad på skolen, og dette legger et stort ansvar på lærerne og skolens ledelse for å forebygge og avdekke mobbing. Intervju av kontaktlærere på ungdomsskolen bekrefter at det er av stor betydning at det er et godt samarbeid i kollegiet for å forebygge og avdekke mobbing. Lærerne ser viktigheten av relasjonsbygging, og hvor viktig det er at man kontinuerlig arbeider for å skape et godt klassemiljø. Videre er det viktig at lærerne kjenner til sosialiseringene i klassen, da jentemobbing i stor grad utspiller seg mellom venninner. Sosiogram nevnes av lærerne som et godt hjelpemiddel for å kartlegge relasjonene blant elevene.

Innholdsfortegnelse

Samtykke	2
Forord	3
Sammendrag	4
1.0 Innledning	6
1.1 Problemstilling.....	7
1.2 Oppgavens oppbygging	7
2.0 Teori	8
2.1 Definisjon på mobbing	8
2.2 Hvordan kan mobbing forebygges	10
2.3 Relasjonskompetanse.....	11
2.4.0 Hvordan skape et godt felleskap	11
2.4.1 Respekt.....	12
2.4.2 Omsorg og forståelse	12
2.4.3 Ansvarlighet.....	12
2.5 Selvfølelse.....	13
3.0 Metode	13
3.1 Kvalitativ forskningsmetode.....	14
3.2 Intervju og utvalg.....	14
3.3 Analysemetode.....	17
3.4 Etske betraktninger	17
4.0 Drøfting og analyse	18
4.1 Fenomenet jentemobbing.....	18
4.2 Forebygging	19
4.3 Relasjonsbygging	21
4.4 Avdekke jentemobbing.....	23
5.0 Avslutning	26
6.0 Kritisk vurdering av oppgaven og veien videre	27
7.0 Bibliografi	28
Vedlegg 1: Intervjuguide	31

1.0 Innledning

[...] Jentemobbing finnes, men den synes kanskje ikke så mye utad. Da dreier det seg sjelden om ødelagte klær eller ødelagte armer og ben. Jentemobbing går for det meste utenom den fysiske smerten, rett inn i sjelen. Jenters mobbing er vanskeligere «å ta på» eller å peke direkte på. [...]. (Olweus & Solberg, 1997, s. 10)

Temaet mobbing er dagsrelevant og er like aktuelt i dag som det var for 20 år siden da jeg vokste opp. Ifølge tall fra forskning gjort av professor Christina Salmivalli blir hver tiende norske jente mobbet i det skjulte (Skotheim & Vågsland, 2008). Mobbing er målrettede negative, uvennlige eller krenkende handlinger som skjer over tid. De fleste forskere oppfatter mobbing som negativ atferd, der hensikten – bevisst eller mer ubevisst – er å skade mobbeofferet på en eller annen måte (Roland, 2014). Jentemobbing kan defineres på samme måte, forskjellen er metodene eller handlingene som brukes, og sammenhengen de brukes i. Den skiller seg ut ved at metodene jenter bruker er ofte indirekte, skjult og har en psykisk karakter, og ved at jentemobbing ofte utspilles mellom venninner (Skotheim & Vågsland, 2008).

Som nevnt ovenfor skiller jentemobbing seg fra tradisjonell mobbing, jenter som mobber bruker sjelden direkte form for mobbing, de bruker oftest indirekte metoder. Eksempler på indirekte metoder er utestenging, baksnakking, ryktespredning og liknende (Skotheim & Vågsland, 2008). Slike metoder er sårende uansett, men de blir enda sterkere når det er dine nærmeste venner som utfører de. Dette er noe som er typisk for jenter, jentemobbing er knyttet til relasjoner og venninneforhold. Jenter involverer seg følelsesmessig i venninnene sine. Utveksling av hverdagerfaringer og hemmeligheter er en sentral del av vennskapet, og denne utvekslingen fører til at de opplever nærhet, felleskap og gjensidig avhengighet (Myklebust, 2015).

Jenters vennskap er ustabile, den ene dagen er to jenter bestevenner, og den neste er de bitre fiender. Konflikter mellom jenter blir ikke alltid tatt opp med den det gjelder, men resulterer i små konflikter. De to jentene som tidligere var bestevenninner kjenner til hverandres dypeste hemmeligheter, og dette er noe som kan bli misbrukt. Ved et brudd mellom to tidligere bestevenner kan intime betroelser bli spredd og bli gjort til gjenstand for ryktespredning, baksnakking og løgner. Ved å benytte seg av slike indirekte metoder kan de som mobber få

mobbeofferet framstilt som upålitelig, og med dette ekskludere henne fra det sosiale jevnalderfellesskapet (Myklebust, 2015).

Forskningen gjort av Olweus og Cecilia i 1997 viser at 50-75 % av mobbing skjer i friminuttene: på skolegården, i korridorene eller på mer bortgjemte steder. De hevder at skolen uten tvil er det stedet der det meste av mobbingen foregår. Nyere undersøkelse med analyse av Elevundersøkelsen 2013 gjort av Wendelborg (2014) viser at mesteparten av mobbingen og krenkelsene skjer utenfor klasserommets fire vegger. Dette legger et ansvar på lærerne og skolen at de har rutiner for inspeksjon og observasjon på spesielt utsatte områder.

1.1 Problemstilling

Mobbing skjer i stor grad på skolen, og det legger derfor et stort ansvar på skolens ledelse og på lærerne. På grunnlag av dette vil jeg gjennom denne oppgaven undersøke hvordan lærere forholder seg til jentemobbing, både når det gjelder jentemobbing som fenomen, men også hvordan man kan forebygge og avdekke denne mobbingen.

Oppgavens problemstilling: *Hva kan lærere gjøre for å forebygge og avdekke jentemobbing?*

1.2 Oppgavens oppbygging

I denne oppgaven vil jeg se nærmere på jentemobbing som fenomen, hva det innebærer og hvordan lærere kan jobbe for å forebygge og avdekke dette. Jeg har tatt utgangspunkt i egne erfaringer, relevant fagstoff fra pensum og andre bøker, artikler og intervju. Oppgavens første del belyser de teoriene jeg har vektlagt i arbeidet for å forebygge og avdekke jentemobbing. Videre kommer valg av metode som utgangspunkt for å finne svar på problemstillingen. Deretter analyse- og drøftingskapittel hvor teori knyttes opp mot empiri. Under analyse- og drøftingskapittelet har jeg gjort et utvalg av tema jeg mener er særlig viktig, alle temaene vil komme som egne underkapitler. De ulike temaene vil bli drøftet opp mot min problemstilling, teori og empiri, og etter beste evne besvares. Temaene i underkapitlene vil drøftes i forhold til det som ble belyst i intervjuet, og jeg vil knytte utdrag fra intervjuene til teorien jeg referer til. Til slutt kommer en konklusjon som oppsummerer hva jeg har funnet ut gjennom arbeidet med bacheloroppgaven.

2.0 Teori

2.1 Definisjon på mobbing

Mange forskere har definert mobbing på ulike måter, det som går igjen i mange av definisjonene er at mobbing beskrives som negative, uvennlige eller aggressive handlinger (Olweus 1993, Smith 2005, Sullivan 2011 i (Roland, 2014)). Roland (2014) definerer mobbing som fysiske eller sosiale negative handlinger, som utføres gjentatte ganger over tid av en person eller flere sammen, og som rettes mot en som ikke kan forsvare seg i den aktuelle situasjonen.

Höistan (1999) deler mobbingen i tre kategorier: fysisk, psykisk og verbal mobbing. Fram mot årtusenskiftet forgikk mobbingen i stor grad «ansikt til ansikt», men dagens samfunn har utviklet seg kraftig innen teknologi, slik at sosiale media har i de senere årene blitt en viktig arena for mobbing (Roland, 2014).

Fysisk mobbing går ut på at mobberne benytter seg av fysiske virkemidler som spark, slag, dytting, holding og andre fysiske virkemidler som virker truende. Denne formen for mobbing er mest synlig i form av at man kan se tegn som istykkerrevne klær og blåmerker. Det er en klar kjønnsforskjell ved den fysiske mobbingen, gutter bruker fysiske virkemidler i langt større grad enn jenter (Roland, 2014).

Psykisk mobbing er den vanligste formen for mobbing. Dette skjer som oftest i det skjulte og er derfor så vanskelig å oppdage. Psykisk mobbing kan både skje ansikt til ansikt, men i de senere årene da samfunnet i stor grad har blitt digitalisert, har den psykiske mobbingen også spredd seg til nettet. Forskning gjort av Skotheim og Vågsland (2008) viser at mobbing blant jenter ofte er vanskelig å oppdage da de benytter seg av indirekte mobbemetoder. Mobbing blant jenter dreier seg ofte om utestenging, intriger, ryktespredning og manipulering. Videre hevder de at den psykiske mobbingen er vanligst hos jenter, «*Jenter mobber på den verste måten. De angriper psyken din. Sakte men sikkert synker mobbingen inn..*» (Skotheim & Vågsland, 2008, s. 11). Utfrysning er en form for psykisk mobbing. For at det skal skje en utfrysning som svir og er sårende for mobbeofferet, må mobbeofferet selv ønske å være en del av fellesskapet som utøver mobbingen. Det kan være at mobbeofferet deltar i fellesskapet, eller at plagerne gir et inntrykk av dette, og så fjernes dette grunnlaget. Plagerne kan bruke virkemidler som stygge blikk, flaske smil, ryktespredning og lignende (Roland, 2014).

Ofte i et felleskap kan det være en leder, og det er lederen som styrer utfrysningen. Lederen er den som sitter med makten. Bestemmer lederen seg for at han/hun ikke liker en annen, kan han/hun gå inn for å gjøre livet vanskelig for mobbeofferet. Lederen kan i mange tilfeller sitte med en så stor makt at de andre elevene i felleskapet ikke tør å gjøre noe annet enn å følge lederen sin. Lederen kan i mange tilfeller være en populær elev i klassen og/eller det kan være en elev som har stor respekt i klassen slik at medelevene ikke tør å gjøre noe motstand i frykt for å selv bli mobbet (Roland, 2014).

«En grunn til det kan være at selve statusen som mobbeoffer gjør eleven mindre attraktiv. Til og med kan det tenkes at noen eleven ikke vil være sammen med mobbeoffer fordi de da selv tar en sosial risiko» (Roland, 2014, s. 53)

Verbal mobbing er lettere å oppdage enn den psykiske, men ikke alltid. Mobbingen går ut på å si stygge og ubehagelige ord til mobbeoffer. Det kan være stygge ord som karakteriserer utseendet til mobbeofferet. Dette er sårende og vil bli enda sterkere når mobberen får støtte fra et kollektiv i form av latter, som kan være vanskelig å forsvare seg i mot (Roland, 2014). Verbale virkemidler kan brukes direkte mot mobbeoffer, eller det kan sies i det stille og bak andres rygg. Dette er en måte jenter ofte bruker for å undertrykke mobbeoffer. De kan hviske om vedkommende, spre rykter og få andre med seg på sitt parti (Höistan, 1999).

Digitalmobbing skiller seg fra kontaktmobbing ved at mobber og offer ikke står ansikt til ansikt. Noe som kjennetegner digitalmobbing er at den som blir utsatt ikke kan se mobberen, og kan derfor ikke observere kroppsspråket til vedkommende. Mobberen eller mobberne kan heller ikke fange opp hvordan mobbeofferet reagerer (Roland, 2014). Ved å benytte seg av mobbing på nett kan mobberne velge å være anonyme, eller de kan utgi seg for å være noen andre. Dette kan føre til at hemningene på hva man skriver på nett blir svakere. Slik at anonymiteten kan svekke de naturlige grensene for hva som er akseptabel oppførsel, og kan føre til at du kan si noe over nettet som du ikke ville gjort ansikt til ansikt (Staksrud, 2013).

Digital- eller nettmobbing kalles også skjult mobbing. Den blir kalt skjult mobbing fordi det kan være vanskelig for utenforstående å oppdage, og kan derfor være vanskelig å sette en stopper for dette. I dagens ungdomskultur der det å være «offline» og ikke bruke digitale tjenester ikke er reelle alternativer, blir det vanskelig for offeret å beskytte seg mot denne skjulte mobbingen. Dette gjør det mulig for mobberne å nå offeret når som helst, og hvor som helst (Eide, 2014) Analyse av elevundersøkelsen 2012 viser at det er omtrent like stor andel

elever som opplever å bli digitalt mobbet, som det er elever som blir «tradisjonelt mobbet» (Wendelborg, Paulsen, Røe, Valenta, & Skaalvik, 2013).

2.2 Hvordan kan mobbing forebygges

En viktig forutsetning for at mobbing skal forebygges effektivt, er at kollegiet i skolen arbeider mot et felles mål. Målet kan være at det skal være en skole der alle får sjansen til å oppleve trygghet, og hvor ingen skal bli mobbet eller trakassert (Höistan, 1999). Det vil være mest effektivt å nå dette målet om hele personalet er enig i målsettingen. På denne måten vil personalet på skolen kunne arbeide sammen om å forebygge mobbingen. Ved at lærerne sammen er enige om dette målet vil de kunne ta tak i alle former for negative handlinger, og tydelig markere at skolen tar avstand fra alle former for mobbing. På denne måten kan lærere møte uønsket atferd med like konsekvenser. Lærerne er i følge §1-2 i opplæringsloven pliktig til å arbeide for å hindre at elever kommer til skade eller blir utsatt for krenkende ord eller handlinger (Kunnskapsdepartementet, 2015).

Waage og Mossige (2002) hevder at den viktigste forutsetningen for å forstå hvordan mobbing skal forebygges og avdekkes er å ha kunnskap om hva mobbing er, og hva mobbing ikke er. Myklebust (2015) sier at kunnskap om fenomenet jentemobbing er en viktig faktor i forebyggende arbeid og avdekking. Skotheim og Vågsland (2008) hevder at jentemobbing skjer i stor grad mellom venninner, og det vil derfor være viktig å kjenne til sosialiseringene i klassen. Sosiogram er en god observasjonsmetode for å kartlegge elevenes relasjoner. Denne metoden kan gi verdifull informasjon om hvilke elever som henvender seg til hverandre, og hvem som blir stående utenfor. Ved at læreren kjenner til relasjonene til alle i klassen kan samspillet i klassen observeres, og man har et bedre grunnlag for å fange opp skjulte mobbeformer blant jentene (Myklebust, 2015).

Det er viktig at lærere viser elevene at de har kunnskap om dette temaet, og at de viser at de jobber for å forebygge og begrense mobbingen. Ved å ikke vise dette signaliserer man at mobbing er greit, og at mobberne vil tro at det de gjør er greit. Mobbeofferet vil også få disse signalene og tro at mobbingen er fortjent (Nordlie).

Resultater fra en kvalitativ undersøkelse gjort av Hansen (2007) viser at jenter ikke føler seg sett og hørt i skolehverdagen. Jentene i undersøkelsen har aldri opplevd at lærere ser eller griper inn ved jentemobbing, med mindre offeret eller andre opplyser om dette. Videre forteller de, at de heller ikke har erfart at slike meldinger har fått andre konsekvenser enn noen samtaler mellom partene. Jentene forteller at de har erfart at mobbingen stadig blusser

opp igjen. Hansen (2007) hevder at dette har noe med at skolen mangler kompetanse til å se, behandle og stoppe den mobbingen som foregår blant jenter. I følge opplæringsloven §9 a-1 har alle elever i grunnskoler og videregående skoler rett til et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring (Kunnskapsdepartementet, 2015).

2.3 Relasjonskompetanse

Lærerrollen handler i stor grad om relasjonsbygging, både mellom lærer-elev men også å legge opp for at elevene kan bygge gode relasjoner mellom seg. Relasjonskompetanse er en viktig del av den faglige kompetansen hos læreren (Røkenes & Hanssen, 2012). Det er derfor viktig at du som lærer har det Jesper Juul (2002 ref. i (Olsen & Traavik, 2010)) kaller den profesjonelle relasjonskompetansen. Profesjonell relasjonskompetanse kan forstås som

«Pedagogens evne til å 'se' det enkelte barn på dets egne premisser, og å avstemme sin egen atferd uten dermed legge fra seg lederskapet og evnen til å være autentisk (det vil si ekte, vår forklaring) i kontakten» (Olsen & Traavik, 2010, s. 121).

Røkenes og Hanssen (2002) sier at kvaliteten på relasjonene mellom lærere og elever vil være avhengig av lærerens relasjonskompetanse. Relasjonskompetanse handler om å forstå og samhandle med barn og unge på en god og hensiktsmessig måte. Dette kan blant annet gjøres ved å ivareta elevens interesser i samhandlingen (Lillejord, Manger, & Nordahl, 2010).

Relasjonskompetansen hos lærere vil variere. Noen lærere har lett for å skape gode relasjoner med alle elever, mens andre lærere kan streve med dette i større grad. Den enkelte læreres relasjonskompetanse kan utvikles, og relasjoner mellom lærer-elev som tidligere ikke var gode, kan endres og bli mer positive og utviklingsfremmende. Dette krever at læreren er endringsvillig. Det er viktig at læreren tar ansvar for relasjonskvaliteten og en eventuell endring av denne. Maktforholdet mellom lærer og elev er asymmetrisk, slik at det vil derfor være lærerens ansvar å ikke utvikle negative relasjoner til elevene. Det er alltid læreren som må ta initiativet for å bygge gode relasjoner (Lillejord, Manger, & Nordahl, 2010).

2.4.0 Hvordan skape et godt felleskap

Neumann (2004) hevder at det er noen nøkkelverdier som er til stede i et godt felleskap, respekt, omsorg, ansvarlighet og forståelse. Disse nøkkelverdiene vil gå hånd i hånd, i form av når man er innom ett av begrepene, så vil man også berøre de andre. Ved at lærere bevisst og systematisk arbeider med disse begrepene i klassen vil dette bedre fellesskapet. (Neumann, 2004).

2.4.1 Respekt

Respekt er en av de sentrale verdiene. Det er viktig at lærere respekterer elevene for den de er, og deres ulike bakgrunn. Det betyr ikke at læreren skal respektere alt eleven velger å gjøre, men være tydelig på skille mellom respekt av eleven som individ, og respekt for handlingene som eleven utøver. Respekt er ikke noe man får i kraft av en rolle, for eksempel lærer, det er noe vi må vise at vi fortjener. Dette krever at lærere må være i stadig utvikling for å kunne møte unge respektfullt for å så få respekt tilbake (Neumann, 2004). Det er også viktig at du som lærer er opptatt av at elevene skal møte hverandre respektfullt. De må lære seg å respektere hverandre. Elevene vil ha ulike bakgrunner og interesser men de skal likevel respektere hverandre for den de er. Det vil også være viktig at elevene lærer å respektere seg selv for den de er. Dette er viktig for å kunne utvikle selvfølelsen, noe jeg kommer tilbake til (Lillejord, Manger, & Nordahl, 2010).

2.4.2 Omsorg og forståelse

Omsorg er en sentral del av læreryrket. Dyktige lærere skal virkelig bry seg om sine elever. (Lillejord, Manger, & Nordahl, 2010). Omsorg kan man vise i form av blikk kontakt, et smil, en forsiktig berøring og bruk av navn. Denne forsiktige kontakten kan invitere til nærhet med trygg respekt for hverandres individuelle grense (Neumann, 2004). Det vil også være viktig at elevene får utviklet sin empatiske side. Dette ved at de må lære seg å vise omsorg for hverandre, og vise at de bryr seg om hvordan medelevene har det. Ved at elevene får utviklet empati kan de tilegne seg kunnskap om hvordan et annet menneske føler seg i et gitt øyeblikk (Holm, 2005).

Omsorg og empati handler i stor grad om å forstå ulike mennesker i ulike situasjoner. Neumann (2004) sier at det er lett å vise respekt og omsorg når vi har forståelse for sammenhenger. Ved å arbeide med omsorg og empati utvikling hos elevene, kan elevene få en bedre forståelse for hvordan andre medelever opplever det å bli utsatt for mobbing. Dette kan være en faktor som er med på begrense og forbygge mobbing.

2.4.3 Ansvarlighet

Lærerne har ansvar for å bry seg, være til stede og gi barn og ungdom veiledning i hvordan de skal oppføre seg i skolen (Alberti-Espenes, 2010). Det vil også være viktig å ansvarlig gjøre elevene på at de har et ansvar for at sine medelever skal ha det bra på skolen. Skotheim og Vågsland (2008) sier at de fleste jenter mobber ikke selv, men er tilskuere til mobbing. Videre hevder de at det er viktig å jobbe med hele elevgruppen for å få slutt på mobbingen. Mobbing

er ikke bare en sak mellom mobber og mobbeoffer, men man må se på mobbingen i en større sammenheng, og ikke de involverte som enkeltindivider.

2.5 Selvfølelse

Som nevnt ovenfor er det viktig at elevene får utvikle selvfølelse. Selvfølelse er den «verdilappen» man setter på seg selv. Det er en følelsesmessig vurdering av ens egen verdi som menneske (Neumann, 2004). Skotheim og Vågsland (2008) sier at god selvfølelse og indre styrke er effektivt for å begrense og stoppe jentemobbing. Får man styrket selvfølelsen hos jenter, begrenser man noe av grunnlaget for jentemobbingen. Sterke og trygge jenter vil også være mer robuste og motstandsdyktige mot mobbing.

Mead (1863-1931) beskriver hvordan individets oppfatning av seg selv formes av andres reaksjoner gjennom speilingsteorien. Han forteller at barn utvikler en god ene til å vurdere seg selv fra andres perspektiv ved å ta andres roller. Dette innebærer at barnet på det indre planet later som om det er en annen person, og dermed ser seg selv fra den andres synsvinkel (Lillejord, Manger, & Nordahl, 2010). Mead (1863-1931) la særlig vekt på betydningen som andres reaksjoner har for vår selvforståelse, og ut fra de ulike reaksjonene danner vi oss en oppfatning om oss selv (Imsen, 2014). Mead (1863-1931) sier videre at ikke alle personer betyr like mye for oss i speilingsprosessen. For at andres vurderinger skal angå ditt selvbylde må det være personer som betyr noe for deg på en eller annen måte. Det må være reaksjoner fra signifikant andre (Imsen, 2006). Foreldre, lærere, venner og trenere er eksempler på hvem signifikante andre kan være. Disse er med på å danne barnets sosiale speil, der det kan hente impulser for å utvikle selvoppfatningen (Olsen & Traavik, 2010).

3.0 Metode

I starten av oppgaven valgte jeg å bruke god tid til å lese meg opp på litteratur rundt temaet jentemobbing, og hvordan det kan forebygges og avdekkes. Dette temaet har alltid vært viktig for meg, og som fremtidig lærer ønsker jeg å få større kunnskap rundt dette temaet.

Problemstillingen har vært ganske klar fra starten av. Jeg vil se på lærerrollen og hvordan man som lærer kan forebygge og avdekke jentemobbing. Den bestemte formuleringen på problemstillingen har vært litt uklar, men med god veiledning fra veileder føler jeg at jeg har fått en god problemstilling. Det som kjennetegner en god problemstilling er at den er formulert på en presis måte slik at det tydelig får fram hva og hvem som skal undersøkes

(Christoffersen & Johannessen, 2012). Denne problemstillingen belyser at jeg skal undersøke fenomenet jentemobbing og at det er lærerrollen jeg skal se på.

Som nevnt tidligere har temaet jentemobbing alltid vært viktig for meg. Det var derfor naturlig å velge dette temaet for min oppgave da dette er et tema som interesserer meg, og da egen interesse er den fremste motivasjonen for å gjennomføre et prosjekt som dette (Christoffersen & Johannessen, 2012). Litteraturen jeg har brukt har vært tidligere pensumbøker, men dette var ikke tilstrekkelig slik at jeg måtte finne mer litteratur om temaet jentemobbing. Dette har vært utfordrende fordi det er lite forskning og litteratur rundt dette temaet. Kari Myklebust har gjennom sin masteroppgave tatt for seg skjult jentemobbing og norske antimobbeprogram. Gjennom hennes kvalitative analyse konkluderer Myklebust at jenters skjulte mobbing er underkommunisert i lærerveiledningen noe som handler om at det er vanskelig å oppdage og har derfor fått lite oppmerksomhet i forskningen (Berg-Olsen, 2009).

3.1 Kvalitativ forskningsmetode

I denne oppgaven har jeg valgt å bruke en kvalitativ metode for å besvare på problemstillingen. Det som kjennetegner en kvalitativ forskningsmetode er å undersøke og beskrive menneskers opplevelse og erfaringer (Mediesenteret, 2012). Dette har jeg gjort ved å benytte meg av intervju som forskningsmetode. Når man skal bruke kvalitative intervjuundersøkelser krever dette at man må sette seg inn i temaet som man vil snakke om i intervjuet. Man må også ut fra litteraturen man leser, finne ut hva slags informasjon man vil ha fra de man velger å intervju (Bergen).

Målet ved en kvalitativ metode er å utforske meningsinnholdet av ulike sosiale fenomener, og hvordan det oppleves for de involverte (Forskningsetiske komiteene, 2010).

Fenomenet jentemobbing har som nevnt ovenfor fått liten oppmerksomhet i forskningen. Den kvalitative forskningsmetoden vil derfor være gunstig for å finne ut mere om fenomener som har vært lite studert. På grunnlag av dette vil jeg benytte meg av kvalitative intervjuer da det vil være velegnet for å få fram folks oppfatninger rundt temaet jentemobbing ut fra eget perspektiv, og med deres egne ord (Forskningsetiske komiteene, 2010).

3.2 Intervju og utvalg

Jeg har valgt å intervju en kvinnelig og mannlig kontaktlærer på ungdomstrinnet som jeg kjenner godt. Dette gjorde jeg fordi temaet jentemobbing engasjerer begge lærene, og ut fra dette ville jeg få en læringsrik samtale med begge. Intervjuene vil foregå hver for seg fordi jeg

vil at de skal være fokusert på intervjuet, og at de har muligheten til å svare åpenhertig og ærlig. Ved at de blir intervjuet individuelt trenger de ikke å ta hensyn til hvordan han eller hun framstår for andre. På denne måten blir de individuelle intervjuene sterkere når det gjelder å få fram hvordan den enkelte oppfatter ulike situasjoner (Postholm & Jacobsen, 2011)

Individuelle intervjuer kan være svært tidkrevende, og det kan komme svært mye informasjon i løpet av intervjuet. «*Kjennetegnet ved det kvalitative intervjuet er nettopp utfordringen ved å gå i dybden*» (Dalland, 2007, s. 147). På grunnlag av dette valgte jeg å begrense intervjuene til to kontaktlærere, hvor jeg har laget en lengre og mer utdypende intervjuguide. Her kan jeg fordype meg i hva den enkelte læreren mener og tenker rundt temaet, og drøfte dette med relevant teori. «*Den enkelte person, og dermed det unike ved denne personen, blir det sentrale*» (Postholm & Jacobsen, 2011, s. 33).

Ved å bruke intervju som metode ønsker jeg å lære hvordan lærerne jobber for å forebygge og avdekke mobbing. Det er mange bøker og artikler som skriver om temaet mobbing, men hva gjør lærerne i praksis? Det finnes ikke en strategi for å få slutt på mobbingen. Om et tiltak fungerer på en skole, betyr det ikke at den fungerer på en annen skole. Hver skole må finne sin måte å forebygge og begrense mobbingen.

Jeg velger å intervju en mannlig og en kvinnelig kontaktlærer på ungdomsskolen da jeg ønsker å se om de har ulike syn på jentemobbing og hvordan det kan forebygges og avdekkes, samt hva de legger i de ulike begrepene jeg bruker i intervjuet. Min hypotese er at jenter/kvinner vet mer om hvordan jentemobbing fungerer og kan derfor vite mer om hva de skal se etter.

Grunnen til at jeg begrenser meg til kun ungdomsskole er at min erfaring tilsier at elevene begynner å bli mer modne, og mer utspekulerte enn de kanskje er på barnetrinnet. Det er også på ungdomsskolen elevene begynner å finne sin plass, og seg selv.

Jeg ønsket å intervju kontaktlærere som har jobbet i ungdomsskole i flere år da de har en del kunnskap om hvordan elevene utvikler seg gjennom ungdomstiden. Intervjuet ble holdt på et gruppe rom på den skolen hvor lærerne jobbet, på denne måten fikk vi sitte i fred og kunne snakke ansikt til ansikt. Fordelen med å sitte ansikt til ansikt er at man kan observere den som intervjues og dermed få en dypere forståelse ved å observere kroppsspråk, ansiktsuttrykk og lignende (Postholm & Jacobsen, 2011). Intervjuet ble tatt opp på båndspiller slik at jeg kunne transkribere dette i etterkant. Under intervjuene bet jeg meg merke i reaksjoner, samt hvordan

læreren besvarte spørsmålene som kan være relevant opp mot problemstillingen. Det var flere ganger en av lærerne benyttet seg av å «herme» etter hvordan elevene kunne oppføre seg, dette tok jeg også med under transkriberingen. «*Språket gir mennesker mulighet til å fortelle opplevelser og hendelser, eller til å gi uttrykk for følelser, intensjoner og holdninger*» (Postholm & Jacobsen, 2011, s. 68)

Jeg valgte å ha et semi-strukturert intervju som vipper litt mer mot strukturert. Kjennetegnet for et semi-strukturert intervju er at intervjuguiden er halvstrukturert. Temaene vi ønsker å få belyst er skrevet ned, men man er ikke bundet til en bestemt rekkefølge (Dalland, 2007). På denne måten har man noen relevante spørsmål klare på forhånd, men er åpen for at det kan tas opp tema som ikke var planlagt på forhånd om dette er relevant. Slik at et semi-strukturert intervju er mer åpent og induktivt (Postholm & Jacobsen, 2011). Samtidig som jeg har et semi-strukturert som vipper mer mot strukturert, ønsker jeg at alle informantene skal svare på de samme spørsmålene i intervjuet, og på denne måten blir det deduktivt.

Jeg hadde forberedt spørsmålene på forhånd, men var åpen for å ta opp tema som ikke var planlagt, om dette var relevant for problemstillingen. Jeg følte at jeg kunne ha en semi-strukturert intervju da jeg på forhånd hadde brukt god tid til å lese meg opp på temaet, slik at jeg følte jeg hadde god innsikt i temaet jentemobbing. På grunnlag av dette var det ikke noe problem å komme med oppfølgingsspørsmål underveis. Jeg ønsket å ha denne typen intervju da jeg ønsket å ha en dialog med intervjuobjektet, slik at det ble mer naturlig for intervjuobjektet. Intervjuet forløp på den måten at jeg stilte de planlagte spørsmålene, og kunne komme med oppfølgingsspørsmål på grunnlag av det jeg hadde lest på forhånd. En dialog gir også rom for å få forståelse for hverandres tanker, og for å sette seg inn i intervjuers ulike situasjoner. En slik dialog kan være oppklarende, men samtidig kan det komme nye interessante undringer, og behovet for ny informasjon kan komme (Postholm & Jacobsen, 2011).

Intervjuguiden som er laget er på grunnlag av problemstillingen. Jeg begynte tidlig å lage spørsmål mens jeg leste meg opp på litteratur. Problemstillingen har lenge vært litt uklar, men jeg har vært klar på at temaet for oppgaven skal være fenomenet jentemobbing. Når problemstillingen ble klar begynte jeg å se over spørsmålene og hvilke spørsmål som er med på å gi svar på problemstillingen min. Det er en viss struktur på intervjuet, dette fordi det er ulike spørsmål jeg er nysgjerrig på. Spørsmålene er ikke veiledende, men åpne spørsmål. Jeg er ute etter å høre hva lærerne tenker rundt de ulike spørsmålene, og ikke etter et bestemt svar.

Spørsmålene i intervjuguiden har vært førende for de temaene jeg ønsket å ta opp, men oppfølgingsspørsmålene ble utviklet gjennom samtalen. Ved å utarbeide en intervjuguide er man samtidig med på å forberede seg faglig og mentalt i møte med intervjuobjektet (Dalland, 2007).

Intervjuene ble transkribert rett etter at jeg hadde foretatt dem, slik at alle inntrykkene fra intervjuene enda var «ferske». Informantene jeg intervjuet brukte mye «herming» i form av kroppsspråk og stemmebruk. Dette var ting som jeg så på som relevante for min problemstilling, og ville derfor ha dette med i transkriberingen. Jeg valgte å ikke notere underveis i intervjuene, dette for at intervjuobjektet skulle føle at jeg var tilstede og lyttet til det hun/han sa. Intervjuet er transkribert ord-for-ord og med intervjuobjektets dialekt, da jeg så på dette som relevant. Dette gjorde jeg fordi et intervju handler om å bevare mest mulig av det som opprinnelig skjedde, og når jeg senere leser gjennom intervjuet kan jeg sette meg inn i den reelle konteksten (Dalland, 2007).

3.3 Analysemetode

I drøfting og analyse kapitlet har jeg valgt å omtale den kvinnelige læreren for informant 1 og den mannlige for informant 2. Drøfting og analysekapitlet er delt opp i underkapitler som er valgt på grunnlag av svarene i intervjuet og problemstillingen. Jeg valgte på forhånd å skrive et resultat av metodevalget mitt, hvor jeg laget underkapitler på temaene som ble tatt opp i intervjuet. På denne måten fikk jeg gjort et utvalgt av transkriberingene som jeg vil vektlegge i drøfting og analysekapitlet. Som nevnt tidligere har jeg valgt å benytte meg av en kvalitativ forskningsmetode, og det faller mest naturlig for meg å skrive resultat og drøfting i samme kapittel. Jeg vil i drøfting og analysekapitlet knytte empiri, teori og etter beste evne besvare problemstillingen.

3.4 Etiske betraktninger

Som nevnt tidligere har jeg valgt å intervju to kontaktlærere på ungdomsskolen som jeg kjenner fra før. Jeg har likevel vært opptatt av de etiske betraktningene når jeg skal undersøke dem. Dette har jeg gjort i form av at lærerne selv hadde et valg om de ville stille til intervju rundt fenomenet jentemobbing. De har også blitt informert om at de kan trekke seg fra undersøkelsen/intervjuet når de vil, og at de ikke trenger å svare på alle spørsmålene under intervjuet om de ikke ønsker dette. Jeg har også vært tydelig på at konfidensialiteten ivaretas, og opplysningene jeg har fått, ikke blir brukt slik at lærerne og personer som blir nevnt i undersøkelsen kan identifiseres (Christoffersen & Johannessen, 2012).

Jeg valgte å ikke intervju elever da temaet jentemobbing kan være følsomt for mange. Det er forskerens ansvar å unngå skade hos informantene. Et intervju av elever om temaet jentemobbing kan berøre sårbare og følsomme områder som det kan være ubehagelig for informantene å snakke om. Jeg valgte derfor å intervju kontaktlærere som står på sidelinjen av jentemobbingen. På denne måten kan de som deltar i undersøkelsen bli utsatt for minst mulig belastning (Christoffersen & Johannessen, 2012).

4.0 Drøfting og analyse

4.1 Fenomenet jentemobbing

Informantene hadde like meninger om fenomenet jentemobbing. Begge definerte jentemobbing som noe som var udefinert og særegent. De sammenligner jentemobbingen med guttemobbingen som kanskje er mer voldelig og synlig i form av at det er mer direkte. Informant 1 definerer guttemobbing som mer direkte og synlig i form av slåing og ødelagte bøker osv.. Roland (2014) sier at denne fysiske formen for mobbing er langt mer utbredt blant gutter enn jenter. Gutter bruker i stor grad fysiske virkemidler som slag, spark, dytting og andre fysiske virkemidler som virker truende. Han forteller at det er denne formen som er mest synlig i form av at man kan se tegn som istykkerrevne klær og blåmerker.

Informant 1 hevder at jentemobbing er en type mobbing som ingen kan ta deg for, den har en psykisk karakter. Dette mener informant 2 også er en utfordring. Han mener dette fordi det kan være små ting som elevene føler på men som lærerne ikke ser. Noe som går igjen i begge intervjuene er typiske trekk innenfor jentemobbing. Det ble nevnt blikk, baksnakking, utfrysing og skriving på nett. Skotheim og Vådsland (2008) hevder at jenter mobber med indirekte metoder som utestenging, ryktespredning og lignende, og at denne type mobbing er vanligst blant jenter. Forskning gjort av Skotheim og Vådsland (2008) viser at jentemobbing har en psykisk karakter og skjer oftest i det skjulte. Informantene sier at de ser på jentemobbing som en utfordring da det er så vanskelig å oppdage.

Informant 2 har erfaring med at jenter mobber i stor grad over nettet. Dette mener han har blitt en utfordring de siste årene, da elevene i stor grad har tilgang til sosiale medier. Han sier at elevene er i langt større grad styggere over nettet enn de er ansikt til ansikt. Roland (2014) hevder at digital mobbing skiller seg fra kontakt mobbing, ved at mobber og offer ikke står ansikt til ansikt. På denne måten kan ikke mobber og offer observere kroppsspråket til hverandre, noe som kan føre til at hemninger for hva man velger å gjøre over nettet begrenses.

Dette sammenfaller med Staksrud (2013) som sier at man kan velge å være anonym over nettet noe som kan svekke de naturlige grensene for hva som er akseptabel oppførsel, og kan føre til at du kan si og gjøre noe over nettet som du ikke ville gjort ansikt til ansikt. Informant 2 sier at alle elevene har minst en sosial media, og at elevene går ingen steder uten denne. Han forteller at de har hatt ulike situasjoner hvor elever har blitt mobbet på nettet, og at elevene forteller at det er uaktuelt å slette applikasjonene hvor mobbingen forekommer. Elevene vil ikke slette applikasjonene da de er enda mer redde for konsekvensene av dette. De mener at ved å ikke ha de «kuleste» applikasjonene kan dette være en faktor for å bli mobbet. Eide (2014) hevder at i dagens ungdomskultur der det å være «offline» og ikke bruke digitale tjenester ikke er reelle alternativer, blir det vanskelig for offeret å beskytte seg mot denne mobbingen. Han sier at dette gjør det mulig for mobberne å nå offeret når som helst og hvor som helst.

Informant 1 forteller at de har vært «heldig på skolen hennes» i form av at de har sluppet unna de store tunge mobbesakene. De har hatt ting innimellom, men hun sier at hun aldri har hatt det i klassene sine som hun vet om. Hun sier noe om at det med jentemobbingen er at man kan tru at man har kontroll, men så kan det foregå ting som man ikke har peiling på i det hele tatt. Hun forteller at det er det verste med denne mobbingen, den er så vanskelig å fange opp. Videre forteller hun at dette er noe de jobber med hele tiden for å unngå at mobbing oppstår.

4.2 Forebygging

I begge intervjuene kommer det tydelig frem at et godt klassemiljø er en viktig faktor når det kommer til å forebygge mobbing. Alle elevene skal føle at de er inkludert. På skolen hvor informant 2 jobber, gikk de vekk fra timeplanen de første månedene når klassen begynte i åttende trinn. Informanten sier at de første månene la lærerne kun fokus på at elevene skulle bli godt kjent med hverandre og lærerne som arbeidet på trinnet. Det ble lagt opp til mange øvelser og aktiviteter både ute og inne slik at alle elevene ble knyttet opp mot hverandre. Dette mente informanten var en forebyggende faktor i forhold til at elevene ble kjent med hverandre, og det kan derfor bli vanskeligere å være stygge med hverandre i ettertid. Han har erfart at dette var en stor suksess i forhold til klassen og miljøet i klassen. Lillejord mfl. (2010) sier at maktforholdet mellom lærer og elev er asymmetrisk, slik at det vil være lærerens ansvar å ta initiativet til å bygge gode relasjoner med elevene.

Lærerrollen handler i stor grad om relasjonsbygging, både mellom lærer-elev og elev-elev (Røkenes & Hanssen, 2012). Juul (2002) hevder at man som lærer må ha den profesjonelle

relasjonskompetansen for å bygge gode relasjoner. Profesjonell relasjonskompetanse kan forstås som pedagogens evne til å se den enkelte elev på dets egne premisser, og å avstemme sin egen atferd uten dermed legge fra seg lederskapet og evnen til å være autentisk i kontakten (Olsen & Traavik, 2010).

Neumann (2004) hevder at det er noen nøkkelerverdier til stede i et godt felleskap, respekt, omsorg, ansvarlighet og forståelse. Dette er noe som informant 1 er tydelig på. Hun sier at hun arbeider bevisst med klassemiljøet hver dag og at elevene skal ha disse nøkkelerverdiene for hverandre. Informanten forteller at hun arbeider for at elevene skal akseptere hverandre, ha respekt for hverandre, være greie med hverandre og inkluderende. *«Når man går i en klasse så e folk forskjellig, og folk kan ha forskjellige interesser, men når vi i klassen er på skolen så skal vi vær ilag!»* (Informant 1). Informanten er tydelig på at hun forventer dette av dem, og at det nytter ikke å si at man ikke har noe å snakke om. Hun forventer også at de er hyggelige med hverandre, anerkjenner hverandre i form av at man sier «Hei» og at de anerkjenner hverandre med blikk og snakker sammen, *«sitte i lag med og sånne ting»*(Informant 1). Dette er noe hun er konsekvent på slik at elevene er klare på forventingene hun har til dem. Hun er også tydelig på at dette ikke er noe hun tvinger de til å gjøre, men at elevene selv etter hvert forstår at sånn må det være. De må selv forstå at når man har det slik så har de det mer hyggelig.

Informant 1 er veldig tydelig på å bevisstgjøre elevene, spesielt jentene, på at hun vet hva jentemobbing er slik at de er klar over at hun vet! *«På den måten forstår elevene at de ikke må prøve seg på å vri seg unna og tro at det er greit for at vi ikke ser det, men vi vet akkurat hva det er»*(Informant 1). Nordlie hevder at det er viktig at lærerne viser elevene at de har kunnskap om de ulike mobbeformene, og at lærerne viser at de jobber for å forebygge og begrense dette. Ved at lærerne ikke viser dette signaliserer de at mobbing er greit, og mobberne kan tro at det de gjør er greit. Mobbeofferet vil også få disse signalene og tro at mobbingen er fortjent (Nordlie).

Videre forteller hun at de bruker tid på å trene opp den empatiske siden hos elevene slik at de er klar over hvordan det kan oppleves å bli utsatt for mobbing. Hun forteller at hun jobber daglig med bevisstgjøring i forhold til det å rett og slett være grei med hverandre. Holm (2005) hevder at ved å utvikle den empatiske siden hos elevene kan de tilegne seg kunnskap om hvordan et annet menneske føler i et gitt øyeblikk. Bostad og Pettersen (2006) forklarer at vennskap kan være kilden til utvikling av empati. De hevder at gjennom vennsamtaler får

man innsikt i hvordan andre har det, hvordan de tenker og føler. Vennskapsrelasjoner er en relasjon hvor vi kan utvikle evnen til å sette oss selv i den andres sted, noe som er en betegnelse for å kunne bli et etisk mennesket (Bostad & Pettersen, 2006). Mead (1863-1931) beskriver hvordan mennesker setter seg selv i andres perspektiv for å se seg selv fra den andres synsvinkel. Han hevder at individets oppfatning av seg selv formes av andres reaksjoner gjennom speilingsteorien. Mennesker utvikler en god evne til å vurdere seg selv fra andres perspektiv ved å ta andres roller (Lillejord, Manger, & Nordahl, 2010). Mead (1863-1931) la særlig vekt på den betydningen andres reaksjoner har for vår selvforståelse, og ut fra dette danner oss en oppfatning om oss selv (Imsen, 2014).

Begge informantene benytter seg av undervisningen for å drøfte og bevisstgjøre elevene på temaet mobbing. Undervisningen er den tiden lærerne har med klassen og kan derfor benytte ulike fag som er relevant for dette temaet. Informantene nevner RLE som et fint fag å bruke når man skal snakke om mobbing og drøfte dette. De forteller at det kan også være nødvendig noen ganger å ta ut elevgrupper om det har oppstått noe. Informant 2 forteller at han noen ganger, i samtykke med elever som opplever ubehag, kan ta opp dette i plenum, eller at han snakker generelt om at det er noen som ikke har det greit i klassen. Dette blir tatt opp hver gang informanten føler han må ta en samtale om klassemiljøet og at man må ta vare på hverandre og være snille med hverandre. Resultater fra en kvalitativ undersøkelse gjort av Hansen (2007) viser at jenter ikke føler seg sett og hørt i skolehverdagen. Jentene i undersøkelsen har ikke opplevd at lærere ser eller griper inn ved jentemobbing. Informant 2 viser tydelig for klassen at han ser om det er noe som ikke er greit, og i samtale med elever som blir utsatt, tar han opp dette i plenum. Han er tydelig på at mobbing ikke er akseptert på skolen og at han som kontaktlærer tar det opp om det er behov for dette.

4.3 Relasjonsbygging

Informantene snakker om at de er bevisst og bruker mye tid på å skape gode relasjoner med elevene, og tilrettelegger for at elevene skal bygge gode relasjoner med hverandre. De forteller at de bruker mye tid på å skape relasjoner med elevene ved at de har daglige samtaler med dem. Informantene nevner at de har elevsamtaler og kontaktmøter, men at dette kan bli litt kunstig, og at dette ikke er nok for å skape en god relasjon til elevene. Videre forteller informantene at de er opptatt av å se hver enkelt elev. Dette gjør de i form av å hilse, anerkjenner elevene med blikk, går bort til de i timene og spør hvordan det går. Begge forteller at de har som mål hver dag at de skal ha snakket med hver enkelt elev. Dette mener begge er utrolig viktig for at elevene skal føle at de bli sett, men også når de skal skape gode

relasjoner med elevene. Som nevnt ovenfor hevder Neumann (2004) at omsorg er en nøkkelverdi i et godt felleskap. Han forteller at omsorg kan vises i form av blikk kontakt, et smil, en forsiktig berøring og bruk av navn. Denne forsiktige kontakten kan invitere til nærhet og med trygg respekt for hverandres individuelle grense.

«Et viktig ord som drar fram som lærer, det å alltid ha respekt for elevene. Det merke de, de senser deg, de kan kanskje ikke si det, men de merker det hvis du ikke har respekt for de »
(Informant 1).

Informant 1 påpeker at det er veldig viktig å ha respekt for elevene. Hun sier at elevene kan merke at du respekterer dem ved at du tar de på alvor og at du hører på det de har å si, slik at de føler at de blir sett. Nemann (2004) sier at respekt er ikke noe man får i kraft av rollene våre, for eksempel lærer, det er noe vi må vise at vi fortjener. Han hevder at lærere må være i stadig utvikling for å kunne møte unge respektfullt for å så få respekt tilbake.

Som nevnt ovenfor er maktforholdet mellom lærer og elev asymmetrisk slik at det vil være viktig at du som lærer tar ansvar og initiativ for å skape gode relasjoner med elevene. En relasjonskompetent lærer vil kunne kommunisere på en måte som gir mening, som ivaretar den overordnede hensikten med samhandlingen, og som ikke krenker den andre parten. Altså som lærer må man være i stand til å skape kontakt, og videre skape gode relasjoner med elevene. Lærere må være i stand til å stå i relasjonen over tid, og man må kunne vedlikeholde relasjonen (Røkenes & Hanssen, 2012).

Skotheim og Vågsland (2008) hevder at jentemobbing utspiller seg i stor grad mellom venninner, og det vil derfor være så viktig at lærere kjenner til sosialiseringene i klassen. Det kommer tydelig fram i begge intervjuene at lærerne er oppdatert på de sosiale relasjonene i klassen. Skolen som informant 1 jobber på brukes sosiogram aktivt for å få en oversikt over hvordan sosialiseringene er i klassen. Myklebust (2015) sier at sosiogram er en fin observasjonsmetode for å kartlegge elevenes relasjoner. Denne metoden kan gi verdifull informasjon om hvilke elever som henvender seg til hverandre, og hvem som blir stående utenfor (Myklebust, 2015). Ved at informantene kjenner til sosialiseringene i klassen kan de oppdage om relasjonene endres, og gripe inn om det er nødvendig.

Informant 1 sier at de benytter seg av sosiogram når de starter i åttende for å se hvordan *«det ligger an»*. Resultatet bruker de bevisst i ulike gruppesammensetninger. De tar et nytt sosiogram mot våren, og kan på denne måten se hvordan sosialiseringen i klassen har

forandret seg. Om det ikke er noe spesielt tar de sosiogram to ganger i året. Sosiogrammet inneholder spørsmål som hvem vil du være med, hvem vil du helst være med i friminuttet, hvem vil du helst jobbe med. Det kan også inneholde noen spørsmål som går på fritiden, hvem ville du bedt på tacokveld og slike spørsmål. Dette fordi elevene foretrekker ulike folk til forskjellige ting. De ser også på resultatet av sosiogrammet om det er noen elever som ikke får noen treff, og hvis dette er utfallet, vil de prøve å finne ut hvorfor det er slik. Hun forteller at de vil prøve å inkludere denne eleven med andre medelever, og at de jobber veldig bevisst for å få eleven sammen med andre.

Resultatet av sosiogrammet kan også vise at det er en eller flere elever som har veldig høy skår, og informant 1 sier at hun vil da se nærmere på hvorfor det er slik. Informant 1 forteller at denne eleven har en stor makt i klasserommet. Hun forteller at de ser på om det er en positiv eller en negativ leder. Er det en positiv leder så kan lærerne «benytte» seg av dette, de kan plassere elever som har lav status sammen med denne eleven med høy status og på denne måten få hevet statusen til den andre eleven. Hun forteller også at om det er en negativ leder så er lærerne veldig bevisst på at denne eleven ikke får spredd sine negative «vibber» og får ødelegge klassemiljøet på grunn av at denne personen har en så stor «makt». Roland (2014) hevder at det ofte i et felleskap er en leder. Er dette en negativ leder kan dette påvirke miljøet klassen. Denne lederen kan i mangetilfeller være en populær elev, og/eller en elev som har stor respekt i klassen.

Som nevnt tidligere er utfrysing en form for psykisk mobbing som er utbredt blant jenter. For at det skal skje en utfrysning som svir og er sårende må mobbeofferet selv ønske å være en del av felleskapet som utøver utfrysningen. Det kan være at mobbeofferet deltar i felleskapet, eller at mobberne gir et inntrykk av dette, og så fjernes dette grunnlaget. Det er ofte lederen som styrer utfrysingen. Dette sier Roland (2014) kan ha med at lederen er den som sitter med makten. De andre som deltar i felleskapet kan være redde for å gjøre noe motstand i frykt for å selv bli mobbet.

4.4 Avdekke jentemobbing

Informantene sier at de ikke går inn for å avdekke noe, men at de hele tiden er bevisst på at jentemobbing foregår i stor eller liten grad. De er også bevisst på at jentemobbing er vanskelig å oppdage, slik at de er veldig «på», i form av at de observerer klassen og sosialiseringene. Informantene forteller at de legger til rette slik at elevene selv kan komme bort og si ifra selv, om det er noe de blir utsatt for, eller om de vet om noen andre som blir

det. Skotheim og Vågsland (2008) hevder at de fleste jenter mobber ikke selv, men er tilskuere til mobbing. De sier at det vil derfor være viktig å arbeide med hele elevgruppen for å få slutt på mobbingen. Informantene forteller at de arbeider for å bevisstgjøre elevene på at de har et ansvar for at sine medelever skal ha det bra på skolen, og et ansvar til å si ifra om dette ikke er tilfellet.

Som nevnt tidligere er det viktig at lærere har kunnskap om hva jentemobbing er, og de ulike metodene som kan brukes. Waage og Mossige (2002) hevder at den viktigste forutsetningen for å forstå hvordan man skal forebygge og avdekke mobbing er å ha kunnskap om hva mobbing er. Informantene forteller at de har kunnskaper om fenomenet jentemobbing, men at dette er en utfordring. Videre forteller de at de hele tiden prøver å være påkoblet til å fange opp de ulike signalene som elevene sender ut. De observerer elevene, hvordan de setter seg og hvem som alltid sitter alene. Dette for å se hvordan det sosiale samspillet i klassen fungerer.

Informant 2 forteller at om han ser at en elev ikke har det så bra, så går han alltid bort og hører hvordan eleven har det. Han forteller at noen ganger kan han få svar, og andre ganger kan eleven bare snakke seg bort og si at han/hun er trøtt og klar. Informanten forteller at han graver ikke noe dypere der og da, men at han heller velger å koble inn miljøterapeut eller helsesøster slik at eleven kan ha noen å snakke med. Han forteller også at han har erfaring med at jenter synes at det er lettere å snakke med kvinnelige lærere og helsesøster, enn han som kontaktlærer.

Höistan (1999) hevder at en viktig forutsetning for at mobbing skal forebygges effektivt er at kollegiet i skolen arbeider mot et felles mål. Målet kan være at det skal være en skole hvor alle får sjansen til å oppleve trygghet, og hvor ingen skal bli mobbet eller trakassert. Ved at personalet er enig i målsettingen vil personalet kunne arbeide sammen om å forebygge og avdekke mobbing. Da skolens ansatte arbeider mot et felles mål vil de kunne ta tak i alle former for negative handlinger, og tydelig markere at skolen tar avstand fra alle former for mobbing. Lærerne kan på denne måten møte uønsket atferd med like konsekvenser (Höistan, 1999).

Informantene forteller at det er et godt samarbeid i kollegiet på skolen. Slik at de sammen kan være med på å forebygge og avdekke mobbingen. De forteller at de jobber sammen for at alle elevene skal ha det bra på skolen. Videre forteller de at de jobber sammen med ulike strategier, råd og tips om hvordan elevene kan få det best mulig på skolen. Informant 1 sier at de bruker inspeksjon som en fin måte å observere elevene på. De har tre kvarter hver i uken

hvor de går rundt og sørger for at alt er greit i friminuttene. Hun forteller videre at inspeksjonene er systematisert i form av at lærere som jobber i åttendeklasse inspiserer åttendefløyen osv.. Dette fordi at lærere som jobber i niendeklasse ikke kjenner åttendeklasseelevne, slik at det alltid bør være en person fra hvert trinn ute i inspeksjonene. Hun forteller at man kan konsentrere seg om sitt trinn da det er de elevene du kjenner best. Videre forteller hun at det kan være en utfordring å oppdage ting blant fremmede elevgrupper. Hun påpeker at hvis hun ser åpenbar mobbing så går hun inn i situasjonen, men hvis hun ser noe som ikke ser helt greit ut blant en fremmed elevgruppe så tar hun kontakt med kontaktlæreren for denne klassen.

Informant 2 forteller at inspeksjon er en måte å ha øyne over hele skolen når det er friminutt. Han forteller videre at de også tar tak i ting som skjer der og da, og hvis de ser at noe foregår som ikke er greit, kobler de på lærerne som er knyttet til de elevene det gjelder. Videre forteller han at det alltid vil være blindsoner som man ikke får med seg, og at dette er en utfordring.

5.0 Avslutning

Jentemobbing er et «skjult» problem, dvs. det er ikke så enkelt å se at det foregår. De som blir utsatt for dette fenomenet føler det sterkt på kroppen, de blir utsatt for psykiske påkjenninger i form av utestenging, intriger, ryktespredning og manipulering. Mobbing blant jenter er vanskelig å oppdage på grunn av disse indirekte metodene. I oppgaven har jeg sett på ulike mobbeformer og hvordan disse kan utøves. Verbale virkemidler kan brukes direkte mot mobbeoffer, eller sies stille bak andres rygg og/eller over nettet. Jentemobbing handler ofte om ryktespredning, hvisking og å få andre med seg på sitt parti. Digital mobbing er også en skjult mobbearena, hvor det er vanskelig for den som blir utsatt for mobbing å beskytte seg.

Gjennom intervjuene har lærerne sagt at det er av betydning at kollegiet i skolen samarbeider mot et felles mål, slik at de sammen kan arbeide for å forebygge og avdekke jentemobbing. Målet bør være at alle elever i skolen får sjansen til å oppleve trygghet. Jeg har sett på betydningen kunnskap om jentemobbing som fenomen har, for at lærerne skal kunne kjenne til hva man skal forebygge, og hvordan dette kan avdekkes.

Jentemobbing skjer i stor grad mellom venninner, det vil derfor være av stor betydning at læreren kjenner til sosialiseringen i klassen. Sosiogram er en god observasjonsmetode for å kartlegge elevenes relasjoner. Sosiogrammet gir verdifull informasjon om hvilke elever som henvender seg til hverandre og hvem som blir stående utenfor. Ved at du som lærer kjenner til sosialiseringene i klassen kan du oppdage at relasjoner endres, og du kan gripe inn om det er nødvendig, og inkludere de elevene som faller utenfor.

Relasjonsbygging er en viktig faktor når man skal forebygge og avdekke jentemobbing. Et godt klassemiljø er noe lærerne må jobbe aktivt med. Det vil være lærernes ansvar å skape gode relasjoner med elevene og legge opp for at elevene skaper gode relasjoner med hverandre. Lærernes erfaringer er at det er vanskeligere å være stygge med noen man kjenner. Opptrening av elevenes empatiske side har også betydning for forebygging og avdekking av jentemobbing, da elevene kan sette seg inn i andres situasjoner.

Ved å skrive denne oppgaven har jeg ikke kommet fram til noe entydig svar på problemstillingen, men føler selv at utbyttet har vært stort da jeg har fått mer kunnskap om dette fenomenet. Jeg har fått ny kunnskap om temaet, samt hvordan man kan arbeide for å forebygge og avdekke jentemobbing. Den kunnskapen jeg har tilegnet meg er noe jeg vil ta

med meg videre som fremtidig lærer. Jeg har selv et ønske om at jeg en gang kan være en god lærer som kan gjøre en forskjell.

6.0 Kritisk vurdering av oppgaven og veien videre

I denne oppgaven har jeg valgt en kvalitativ tilnærming for å finne svar på problemstillingen. Jeg valgte å intervju to kontaktlærere på ungdomsskolen, dette på grunn av begrensning av tid og at oppgaven ikke skulle bli for stor. Det jeg har funnet gjennom de to intervjuene er unikt for de lærerne jeg har intervjuet, og kan derfor ikke generaliseres videre, da utvalget er for lite.

Problemstillingen min sier noe om hva lærere **kan** gjøre for å forebygge og avdekke jentemobbing. Dette fordi det ikke er noe fasit på hvordan man skal gjøre dette. De tiltakene som fungerer på en skole, trenger ikke å fungere på en annen skole. Jeg valgte derfor å se på hvordan de to lærerne jeg intervjuet arbeidet med dette.

Som nevnt tidligere er det liten forskning på fenomenet jentemobbing, og underveis i arbeidet med oppgaven har det vært mange interessante spørsmål og problemstillinger som kan danne grunnlag for videre forskning. Da vi vet jentemobbing er et stort skjult problem, men samtidig så inngripende for de som blir utsatt for det, er det stor grunn til å forske videre på denne problematikken!

7.0 Bibliografi

- Alberti-Espenes, J. (2010). *utdanningsforbundet.no*. Hentet 05 07, 2015 fra
https://www.utdanningsforbundet.no/upload/Tidsskrifter/Bedre%20Skole/BS_nr_2_10/2-10_Alberti_Espenes.pdf
- Bergen, U. i. (u.d.). *Holbergprisen.no*. Hentet 04 03, 2015 fra
<http://www.holbergprisen.no/holbergprisen-i-skolen/kvalitative-intervjuundersokelser.html>
- Berg-Olsen, M. (2009, 01 04). *Forskning.no*. Hentet 04 25, 2015 fra
<http://forskning.no/mobbing-skole-og-utdanning/2008/12/mangelfulle-tiltak-mot-jentemobbing>
- Bostad, I., & Pettersen, T. (2006). *Dialog og danning*. Oslo: Spartacus Forlag.
- Christoffersen, L., & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Eide, A. (2014, 01 28). *Medietilsynet.no*. Hentet 05 05, 2015 fra
<http://www.medietilsynet.no/Aktuelt/Nyhetsarkiv/Nyheiter-2014/BRUK-HUE---stopp-mobbing/>
- Forskningsetiske komiteene, D. n. (2010, 01 15). *etikkom.no*. Hentet 04 06, 2015 fra
<https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/medisin-og-helse/kvalitativ-forskning/1-kvalitative-og-quantitative-forskningsmetoder--likheter-og-forskjeller/>
- Hansen, H. (2007, 10 24). *duo.uio.no*. Hentet 05 07, 2015 fra
<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/31929/Jentemobbing.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Holm, U. (2005). *Empati*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Höistan, G. (1999). *Mobbing. Ei bok om å forebygge, oppdage og stoppe mobbing*. Stockholm: Norsk utgave ved Forlaget Fag og Kultur a.s.

- Imsen, G. (2006). *Elevens verden*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Imsen, G. (2014). *Elevens verden*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2015, 04 24). *Lovdata.no*. Hentet 05 06, 2015 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61?q=oppl%C3%A6ringsloven>
- Lillejord, S., Manger, T., & Nordahl, T. (2010). *Livet i skolen 2*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Mediesenteret, H. i. (2012). *Kunnskapsbasert praksis.no*. Hentet 04 20, 2015 fra <http://kunnskapsbasertpraksis.no/kritisk-vurdering/kvalitativ-metode/>
- Myklebust, K. (2015). *Skjult mobbing i skolen*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Neumann, B. (2004). *Trygg: Godt fellesskap - god læring*. Oslo: J.W. Cappelens Forlaget as.
- Nordlie, S. (u.d.). *elevsiden.no*. Hentet 04 07, 2015 fra <http://www.elevsiden.no/atferd/1098242831>
- Olsen, M. I., & Traavik, K. M. (2010). *Resiliens i skolen*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Olweus, D., & Solberg, C. (1997). *Mobbing blant barn og unge. Informasjon og veiledning til foreldre*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Postholm, M. B., & Jacobsen, D. I. (2011). *Læreren med forskerblikk*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Roland, E. (2014). *Mobbingens psykologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Røkenes, O. H., & Hanssen, P.-H. (2012). *Bære eller bryte*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.
- Skotheim, L., & Vågsland, A. H. (2008). *Bitching*. Oslo: Imprintforlaget.
- Staksrud, E. (2013). *Digital mobbing*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Waage, T., & Mossige, J. (2002). *Ostfold-f.kommune.no*. Hentet 04 26, 2015 fra http://www.ostfold-f.kommune.no/stream_file.asp?iEntityId=15995

Wendelborg, C. (2014). *Udir.no*. Hentet 05 05, 2015 fra

<http://www.udir.no/PageFiles/80366/Mobbing%20krenkelseser%20og%20arbeidsro%20i%20skolen.pdf?epslanguage=no%27>

Wendelborg, C., Paulsen, V., Røe, M., Valenta, M., & Skaalvik, E. (2013). *Udir.no*. Hentet 05 06, 2015 fra

http://www.udir.no/Upload/Rapporter/2013/Elevundersokelsen_2012.pdf?epslanguage=no

Vedlegg 1: Intervjuguide

1. Hvor lenge har du jobbet som lærer?
2. Hvilket trinn jobber du på?
3. Er du kontakt lærer?

Jentemobbing som fenomen:

4. Hva legger du i begrepet jentemobbing?
5. Hvilke erfaringer har du med jentemobbing?
6. Hvilke utfordringer har jentemobbing?

Forebygging

7. Hva gjør du som lærer for å forebygge jentemobbing?
8. Kjenner du som lærer til de sosiale relasjonene blant jentene i klassen din?
9. Bruker dere sosiogram for å kartlegge sosialiseringene i klassen?
- Hvordan bruker dere resultatene av sosiogrammet?
10. Hvordan arbeider du for å skape gode relasjoner til jentene i klassen?
11. Mobbing skjer også utenfor skolen, hvordan arbeider du som lærer for å finne ut hvordan elevene dine har det utenfor skolen?
12. Elevene hører på de lærerne som ser dem, hvordan arbeider du for å se hver enkelt elev?
13. Diskuteres jentemobbing på felles lærermøter?
14. Gode rutiner er med på å prege klassemiljøet, og kan være en faktor for å forebygge mobbing. Hvordan jobber du for å ha klare og tydelige rutiner i klassen din?

Avdekke

15. Hvordan jobber du og skolen for å avdekke jentemobbing?
16. Hva er det man som lærer skal se etter for å avdekke jentemobbing?
17. Er du som lærer konstant påkoblet for å se den skjulte jentemobbingen?
18. Elevene har minst to elevsamtaler i året, hvordan bruker du disse timene for å høre med eleven om hvordan man har det på skolen?
19. Er det et godt samarbeid i kollegiet slik at alle kan være med på avdekke mobbing?
20. Elevundersøkelsen 2013 viser at mesteparten av mobbingen og krenkelsene skjer utenfor klasserommet. Hvordan bruker dere inspeksjonstiden?
21. Tror du det er slik at kvinnelige lærere har lettere for å fange opp jentemobbing?